

Tomasz Białobrzeski

Ustanowienie trybunałów administracyjnych według schematu Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1982 r.

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 53/1-2, 233-244

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KS. TOMASZ BIAŁOBRZESKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

USTANOWIENIE TRYBUNAŁÓW ADMINISTRACYJNYCH WEDŁUG SCHEMATU KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1982 R.

Treść: Wstęp. – 1. Konstytucja lokalnych trybunałów administracyjnych przez Konferencje Episkopatu. – 2. Kompetencja trybunałów administracyjnych. – 3. Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej – 4. Niektóre urzędy trybunału administracyjnego – 5. Dyskusja na Kongregacji Plenarnej komisji rewizyjnej w sprawie ustanowienia trybunałów administracyjnych. – 6. Papieska decyzja w sprawie ustanowienia trybunałów administracyjnych. – 7. Trybunały administracyjne *ad modum experimenti*. – Zakończenie.

Wstęp

Papież Jan XXIII zwołując Sobór Watykański II ogłosił również potrzebę reformy Kodeksu Prawa Kanonicznego. Celem przeprowadzenia reformy kodeksowej została powołana Papieska Komisja do Rewizji KPK (*Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*)¹. Wysilek konsultorów pracujących w komisji rewizyjnej zaowocował w 1983 roku promulgacją Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II².

Dla usprawnienia pracy kodyfikacyjnej konsultorzy zdecydowali powołać mniejsze zespoły robocze (Papieskie Komisje Specjalne) i powierzyć im opracowanie poszczególnych ksiąg nowego Kodeksu. Przygotowano ponadto dziewięć zasad generalnych, które „określały drogę, po której należy iść w reformie całego Kodeksu”³.

¹ Papieska Komisja do Rewizji KPK została utworzona 28 marca 1963 r.

² Historię prac Papieskiej Komisji do Rewizji KPK przedstawiają: J. H e r r a n z, *Génesis del nuevo cuerpo legislativo de la Iglesia (Del Código de 1917 al Código de 1983)*, *Ius Canonicum* 23 (1983), s. 491-526; R. B i d a g o r, *La Commission Pontificale pour la révision du Code de Droit Canonique*, *L'année canonique* 15 (1971), s. 97-107.

³ KPK, *Wstęp*, s. 25.

W tym co odnosi się do trybunałów administracyjnych szczególne znaczenia ma szósta i siódma zasada reformy kodeksowej. Szósta zasada bazując na fundamentalnej równości wszystkich wiernych wskazywała na konieczność określenia i zabezpieczenia praw osobowych. Siódma zasada postulowała uporządkowanie procedury ochrony praw osobowych wiernych. Mechanizmy ochrony tych praw miały bazować na rekursach administracyjnych i administracji sprawiedliwości⁴.

Bazując na tych zasadach Papieska Komisja Specjalna „*De Procedura adminsitrativa*” postulowała m.in. utworzenie przez poszczególne Konferencje Episkopatu lokalnych trybunałów administracyjnych, które miałyby rozpatrywać rekursy przeciwko aktom administracyjnym. Kanony dotyczące trybunałów administracyjnych znajdują się we wszystkich sześciu schematach „*De Procedura administrativa*”⁵, jak również w schematach przyszłego Kodeksu z 1980⁶ i 1982⁷ r.

Celem niniejszej publikacji jest przedstawienie kwestii ustanawiania lokalnych trybunałów administracyjnych w *Schema CIC 1982*. Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej nie jest przedmiotem omawianego zagadnienia, z tej racji, że nie wchodził on w zakres prac Papieskiej Komisji Specjalnej „*De Procedura administrativa*” i odnie-

---

⁴ Por. tamże, s. 25-26.

⁵ Wszystkie *Schemata* „*De Procedura administrativa*” znajdują się w aneksie książki T. B i a ł o b r z e s k i, *Las normas de procedimiento administrativo en los proyectos de la “Lex De Procedura administrativa”*, Pamplona 2007. Ustanowieniu trybunałów administracyjnych poświęcone są odpowiednio kanony: *I Schema*, kan. 11-12; *II Schema*, kan. 13-14; *III Schema*, kan. 13-14; *IV Schema*, kan. 14-17; *V Schema*, kan. 19-22; *VI Schema*, kan. 9-13.

⁶ Por. Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Schema Codicis Iuris Canonici iuxta animadversiones S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiasticarum necnon Superiorum Institutorum vitae consecratae recogniunt*, Libreria Editrice Vaticana 1980, kan. 1689-1692. W tekście oznaczony skrótem „*Schema CIC 1980*”.

⁷ Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Codex Iuris Canonici schema novissimum post consultationem S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiasticarum necnon Superiorum Institutorum vitae consecratae recognitum, iuxta placita Patrum Commissionis deinde emendatum atque Summo Pontifici praesentatum*, E Civitate Vaticana, 25 martii 1982, kan. 1737-1740. W tekście oznaczony skrótem „*Schema CIC 1982*”.

siono się do niego tylko przy omawianiu kompetencji trybunałów administracyjnych na poszczególnych stopniach.

Na wstępie należy również zaznaczyć, że kanony, które są przedmiotem niniejszej publikacji nie zostały ostatecznie promulgowane w KPK. Ostatni etap historii pracy kodyfikacyjnej nad omawianymi kanonami został przedstawiony w niniejszej publikacji.

1. Konstytucja lokalnych trybunałów administracyjnych przez Konferencje Episkopatu

Zgodnie z kan. 1737 § 1 każda Konferencja Episkopatu może ustanowić na swoim terytorium na stałe trybunał administracyjny pierwszego stopnia. W sytuacji, kiedy przemawiają za tym względy praktyczne, możliwe jest ustanowienie kilku trybunałów administracyjnych pierwszego stopnia, rozmieszczonych na terenie podległym danej Konferencji Episkopatu⁸. Na mocy kan. 1738 § 1 Konferencja Episkopatu ma również możliwość ukonstytuowania jednego trybunału administracyjnego drugiego stopnia⁹.

Zgodnie z brzmieniem kan. 1737 § 1 i kan. 1738 § 1 Konferencja Episkopatu ma możliwość ustanowienia lokalnych trybunałów administracyjnych, ale nie jest to jej obowiązkiem. Temat obowiązkowego lub fakultatywnego ustanowienia lokalnych trybunałów administracyjnych został podjęty podczas prac Papieskiej Komisji do Rewizji KPK i jest przedstawiony w niniejszej publikacji.

2. Kompetencja trybunałów administracyjnych

Lokalny trybunał administracyjny ustanowiony przez Konferencję Episkopatu jest kompetentny, aby w I stopniu rozpatrywać rekursy przeciwko dekretem pozasądowym biskupa¹⁰. Ponadto, jeśli tak postanowi sama Konferencja Episkopatu, trybunał administracyjny może rozpatrywać rekursy przeciwko dekretem wydanym przez wszyst-

---

⁸ *Schema CIC 1982*, kan. 1737 § 1. „Unaquaeque Episcoporum conferentia tribunal administrativum stabilius constituere potest, vel, si opus sit, plura per territorium distributa, quae videant in primo gradu de recursibus adversus decreta ab Episcopis extra iudicium lata”.

⁹ Tamże, kan. 1738 § 1. „Conferentia Episcoporum potest etiam unum tribunal administrativum secundi gradus constituere appellacionibus recipiendis adversus sententias in primo gradu latis a tribunalibus, de quibus in can. 1737”.

¹⁰ Tamże, kan. 1737 § 1.

kie lub niektóre jej organizmy. Jeśli na terenie danej Konferencji Episkopatu powstało kilka trybunałów administracyjnych, taką kompetencję można przyznać jednemu lub kilku trybunałom¹¹. Trybunał o którym mowa nie ma kompetencji, aby rozpatrywać rekurs przeciwko dekretom wydanym przez Konferencję Episkopatu jako taką.

Trybunał administracyjny II stopnia jest kompetentny do rozpatrywania apelacji od wyroków trybunału administracyjnego I stopnia¹².

Kanon przyznaje prawo apelacji od wyroku I instancji do trybunału II instancji lub do Sygnatury Apostolskiej. Jeśli różne osoby złożyły równocześnie apelację do trybunału II instancji i do Sygnatury Apostolskiej, kompetentna jest Sygnatura Apostolska, chyba, że ona sama postanowi inaczej¹³.

Do rozpatrywania apelacji od wyroku trybunału administracyjnego II stopnia wyłączną kompetencję posiada Sygnatura Apostolska¹⁴.

W odniesieniu do dokumentów, które mogą być przedmiotem rekursu w trybunałach administracyjnych kanony 1737-1740 *Schema CIC 1982* wskazują na dekryty pozasądowe. Należy zwrócić jednak uwagę na kan. 1736, który decyduje, że to co w kanonach niniejszych sekcji postanawia się dla dekretów, ma być również zastosowane do wszystkich poszczególnych aktów administracyjnych wydanych w zakresie zewnętrznym pozasądowym, z wyjątkiem tych, które wydane zostały przez samego Biskupa Rzymskiego lub przez sam sobór powszechny¹⁵. W ten sposób kompetencja omawianych trybunałów, w tym co

¹¹ Tamże, kan. 1737 § 2. „Episcoporum conferentia potest statuere ut hoc tribunal competens sit ad videndum etiam de recursibus adversus decreta lata ab omnibus vel a nonnullis ipsius conferentiae organis, non autem ab ipsa conferentia; quod si ea tribus plura sint, potest huiusmodi competentia vel uni vel pluribus tribui.”

¹² Tamże, kan. 1738 § 1.

¹³ Tamże, kan. 1738 § 2. „Quod si contigerit:

1° adversus sententiam primi gradus appellari potest vel ad hoc tribunal secundi gradus vel ad Signaturam Apostolicam; si tamen alius ad aliud tribunal appellet, competentia in secundo gradu est penes Signaturam Apostolicam, nisi haec aliter decernat;

2° adversus sententiam latam a tribunali de quo in § 1 datur appellatio ad Signaturam Apostolicam”.

¹⁴ Tamże, kan. 1738 § 2, 2°.

¹⁵ Tamże, kan. 1736. „Quae in canonibus huius sectionis de decretis statuuntur, eadem applicanda sunt ad omnes administrativos actus singulares, qui in foro externo extra iudicium dantur, iis exceptis, qui ab ipso Romano Pontifice vel ab ipso Concilio Oecumenico ferantur”.

odnosi się do dokumentów przeciwko którym można składać rekursy, jest znacznie szersza.

3. Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej

Jak zostało już wspomniane, nie były przedmiotem prac konsultorów Papieskiej Komisji Specjalnej „*De Procedura administrativa*” normy dotyczące Sygnatury Apostolskiej. Temat ten został podjęty tylko i wyłącznie dlatego, aby jasno uregulować kompetencję lokalnych trybunałów administracyjnych I i II stopnia.

Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej w I stopniu jest kompetentny do rozpatrywania rekursów przeciwko dekretem wydanym lub zaaprobowanym przez Konferencję Episkopatu, synody partykularne lub dykasterie Stolicy Apostolskiej¹⁶.

W II lub III stopniu omawiany trybunał jest kompetentny do rozpatrywania apelacji przeciwko trybunałom administracyjnym I lub II stopnia¹⁷.

4. Niektóre urzędy trybunału administracyjnego

Poniżej przedstawiamy urzędy trybunału administracyjnego, które wymienia bezpośrednio *Schema CIC 1982* w części poświęconej ustanawianiu tych trybunałów. Kanon 1740 odnosi się do urzędu sędziego i promotora sprawiedliwości. Te urzędy mogą wykonywać kapłani, których określono łacińskim słowem „*idonei*”. Prawo wyklucza natomiast udziału w rozstrzyganiu rekursu tych kapłanów, którzy uczestniczyli w procesie stanowienia dekretu, w procesie rekursu przeciwko dekretowi lub w rozstrzyganiu rekursu przeciwko dekretowi. Ponadto nie mogą oni pochodzić z diecezji w której został wydany dekret przeciwko któremu rozpatrywany jest rekurs¹⁸.

---

¹⁶ Tamże, kan. 1739. „Supremum Tribunal Signaturae Apostolicae videt:

¹⁹ in primo gradu de recursibus adversus decreta lata vel approbata a Conferentiis Episcoporum, a conciliis particularibus et a Sanctae Sedis dicasteriis;

²⁹ in secundo vel tertio gradu de appellationibus adversus sententias latas a tribunalibus administrativis primi vel secundi gradus, servatis tamen praescriptis can. 1738 § 2”.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże, kan. 1740. „Iudices et promotor iustitiae in tribunalibus administrativis sint idonei sacerdotes, qui in decreto ferendo vel in recursibus adversus illud proponendis vel iudicandis nullam partem habuerint; ii autem, qui ad eam dioecesim pertinent, in qua decretum latum est, non possunt iudices esse”.

5. Dyskusja na Kongregacji Plenarnej komisji rewizyjnej w sprawie ustanowienia trybunałów administracyjnych

Podczas prac Papieskiej Komisji do Rewizji KPK powstała kwestia, czy utworzenie trybunałów administracyjnych ma być obowiązkowe czy fakultatywne. Ostatnie trzy schematy wypracowane przez Papieską Komisję Specjalną „*De Procedura administrativa*” proponowały obowiązkowe ustanowienie trybunałów administracyjnych przez Konferencję Episkopatu („... tribunal administrativum... stabiliter constituat, ...”) ¹⁹. *Schema CIC 1980* zmienia brzmienie kanonu i czyni fakultatywną konstytucję omawianych trybunałów („... tribunal administrativum stabiliter constituere potest, ...”) ²⁰. Podczas konsultacji *Schema CIC 1980* trzech członków komisji rewizyjnej (König, Marty, Bernardin) zaproponowało, aby wrócić do obowiązkowego ich ustanowienia przez poszczególne Konferencje Episkopatu. Ponieważ ten temat wywołał ożywioną dyskusję i sam sekretariat komisji rewizyjnej opowiadał się za fakultatywnym ustanowieniem trybunałów administracyjnych postanowiono, aby tę kwestię rozstrzygnąć podczas obrad Kongregacji Plenarnej ²¹.

Dyskusja na Kongregacji Plenarnej na temat obowiązkowej lub fakultatywnej konstytucji trybunałów administracyjnych miała miejsce podczas III Sesji w dniu 22 października 1981 r. W tej sesji uczestniczyło pięćdziesięciu dziewięciu konsultorów, z czego czterem zabrakło głosu w dyskusji (kard. S. Baggio, kard. I. Siri, kard. I. Höffner, kard. L. Rugambwa, kard. L.S. Duval, kard. F. Marty, kard. Palazzini, kard. I. Rosales, kard. A. Casaroli, kard. C. Bafile, R. Arrieta Villalobos, I. Bank, I. O’Connell, A.E. Henríquez Jiménez). Z racji nieobecności swoje głosy na piśmie przekazało trzech konsultorów (kard.

---

¹⁹ Por. T. Białobrzęski, *Las normas de procedimiento administrativo...*, *Apéndice*, dz. cyt., *IV Schema*, kan. 14, s. 51’; *V Schema*, kan. 19, s. 87’; *VI Schema*, kan. 10 § 1, s. 136’.

²⁰ *Schema CIC 1980*, kan. 1689.

²¹ Por. Pontificum Consilium De Legum Textibus Interpretandis, *Acta et documenta Pontificiae Commissionis Codici Iuris Canonici Recognoscendo, Congregatio Plenaria, Diebus 20-29 octobris 1981 habita*, Typis Polyglottis Vaticanis 1991, s. 171; Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Relatio complectens synthesim animadversionum ab Em.mis atque Exc.mis patribus commissionis ad novissimum Schema Codicis Iuris Canonici exhibitarum, cum responsionibus a secretaria et consultoribus datis*, *Communicationes* 16 (1984), s. 85-86.

I. Schröffer, kard. G.M. Garrone, kard. A. Rossi). Ponadto konsultorzy: König, Marty, Bernardin, Ranaudo złożyli wcześniej do sekretariatu komisji rewizyjnej swoje opinie na piśmie, które również należy uwzględnić w omawianym zagadnieniu.

Argumenty, które podawano za obowiązkowym lub fakultatywnym ustanowieniem lokalnych trybunałów administracyjnych, w sposób syntetyczny, przedstawiają się następująco.

W tym co odnosi się do obowiązkowego ustanowienia omawianych trybunałów odwoływano się do zasady równości, sprawiedliwości, *salus animarum*; wskazywano na potrzebę ujednoczenia systemu prawnego, zagwarantowania poszanowania praw osobowych, stworzenia możliwości obrony swoich praw na drodze rekursu do trybunałów administracyjnych. Kilku konsultorów podkreślało, że rezygnacja z utworzenia trybunałów administracyjnych przez poszczególne Konferencje Episkopatu będzie cofnięciem się do sytuacji przedsoborowej w tym, co odnosi się do sprawiedliwości administracyjnej.

Zwolennicy fakultatywnego ustanowienia trybunałów administracyjnych na poparcie swojej tezy odwoływali się do braku odpowiedniej liczby kanonistów i kłopotach, jakie mają już diecezje z utworzeniem sądów biskupich i metropolitalnych; podkreślano, że prawa wiernych są odpowiednio zabezpieczone, a istniejące rekursy dają wystarczającą gwarancję zachowania sprawiedliwości administracyjnej. Ponieważ trybunały administracyjne powoływane przez Konferencję Episkopatu są absolutną nowością w prawie kanonicznym sugerowano, aby rozpocząć od stopniowego ich wprowadzania²².

Głosowanie, które nastąpiło po dyskusji ostatecznie rozstrzygnęło kwestię obowiązkowego czy fakultatywnego ustanowienia trybunałów administracyjnych. Z pięćdziesięciu dziewięciu głosujących konsultorów, pięćdziesięciu trzech opowiedziało się za fakultatywnością tych trybunałów²³. Redakcja kanonu w *Schemata CIC 1980 i 1982 r.* jest

---

²² Por. Pontificum Consilium De Legum Textibus Interpretandis, *Acta et documenta Pontificiae Commissionis Codici Iuris Canonici Recognoscendo*, dz. cyt., s. 170-175, 335-346. Szczegółową relację z Kongregacji Plenarnej w kwestii obowiązkowego lub fakultatywnego tworzenia trybunałów administracyjnych por. T. B i a ł o b r z e s k i, *Las normas de procedimiento administrativo...*, dz. cyt., s. 277-294.

²³ Por. Pontificum Consilium De Legum Textibus Interpretandis, *Acta et documenta Pontificiae Commissionis Codici Iuris Canonici Recognoscendo*, dz. cyt., s. 344.

identyczna i w odniesieniu do omawianej kwestii stanowi: „... tribunal administrativum stabiliter constituere potest, ...”²⁴.

6. Papieska decyzja w sprawie ustanowienia trybunałów administracyjnych

Jan Paweł II, z pomocą dwóch powołanych przez siebie komisji, osobiście przeanalizował *Schema CIC 1982*. Papieska analiza przyszłego Kodeksu trwała od maja do grudnia 1982 r. Pierwszą komisję, zwaną „komisją ekspertów”, tworzyli: E. Egan, S. Mester, Z. Grocholewski, P.H. Betti OFM, P.J. Ochoa CMF, E. Corecco, P.L. Díaz García CMF, C. Lara. Konsultorzy tej komisji spotkali się pod przewodnictwem papieża jedenaście razy, od czerwca do września 1982 r. Druga komisja, określana mianem „komisji biskupów” (tworzyli ją: kard. A. Casaroli, kard. J. Ratzinger, kard. N. Jubany Arnau, V. Fagiolo, C. Lara) spotkała się z papieżem w dniach: 1, 7, 9, 14, 21, 22 grudnia 1982 r. Jedną z 39 kwestii, którą rozważała ta komisja, był temat rekursów przeciwko dekretem administracyjnym (*Schema CIC 1982*, kan. 1736-1763)²⁵.

Podczas obrad wymienionych wyżej komisji nie sporządzano protokołów z ich posiedzeń. Nie jest więc możliwe poznanie przebiegu jej pracy oraz tego, jakie kwestie były podejmowane i jakie padały argumenty za konkretnymi decyzjami. Porównując *Schemat CIC 1982* z Kodeksem Prawa Kanonicznego można zauważyć – w tym co odnosi się do ustanowienia trybunałów administracyjnych –, że kanony 1737-1740 (*Schema CIC 1982*) nie zostały ostatecznie promulgowane. Wynika z tego wnioszek, iż członkowie „komisji biskupów” wspólnie z papieżem podjęli decyzję, że Konferencje Episkopatu nie będą miały prawa ustanawiania trybunałów administracyjnych, które rozpatrywałyby rekursy przeciwko dekretem pozasądowym.

7. Trybunały administracyjne *ad modum experimenti*

Podejmując temat trybunałów administracyjnych w okresie reformy kodeksowej należy odwołać się również do inicjatyw, jakie zo-

²⁴ *Schema CIC 1980*, kan. 1689; *Schema CIC 1982*, kan. 1737.

²⁵ J. Herranz, *Génesis y elaboración del nuevo Código de Derecho Canónico*, w: Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña (red.), *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, t. I, Pamplona 2002, ed. 3^a, s. 198-200. Por. także J. M a n z a n a r e s, *El largo camino de la nueva codificación canónica. Su elaboración y claves para su lectura*, Salmanticensis 29 (1982), s. 203.

stały podjęte w niektórych Kościołach partykularnych w tej kwestii. Powstały one nie z inicjatywy Papieskiej Komisji do Rewizji KPK, ale jako odpowiedź na poszukiwanie lepszego zagwarantowania praw wiernych w szerokim temacie sprawiedliwości administracyjnej. W sumie można wymienić dziewięć takich inicjatyw lokalnych: 1) Na wniosek Konferencji Episkopatu Stanów Zjednoczonych przygotowano normy określone jako „*On Due Process*”²⁶. Zostały one zaakceptowane przez Stolicę Apostolską „ad modum experimenti” w 1971 r. 2) W 1973 r. Konferencja Episkopatu Anglii i Irlandii zleciła przygotowanie norm znanych później jako „*Conciliation Procedure*”²⁷. 3) Na wniosek biskupów Nowej Zelandii utworzono urząd określony mianem „*Ombudsman*”²⁸. 4) W Archidiecezji Milan powstało „*Consiglio diocesano di giustizia*”²⁹. 5) Podczas Synodu Archidiecezji Wiedeń zo-

²⁶ Por. Z. G r o c h o l e w s k i, *Treinta años de justicia administrativa canónica. Balance y perspectivas*, Fidelium Iura 8 (1998), s. 278; Tenże, *I tribunali regionali amministrativi della Chiesa*, w: AA.VV., *De Iustitia amministrativa in Ecclesia*, Roma 1984, s. 137-139; AA.VV., *The Final Report on the Committee on the Experiment in Due Process in the Church*, w: AA.VV., *Proceedings of the sixty-first Annual Convention: Minneapolis, Minnesota, October 4-7, 1999*, Canon Law Society of America, Washington 61 (1999), s. 137-159; E.M. E g a n, *De consiliis administrativis ecclesiasticis in Civ. Foed. Amer. Sept. constitutis*, Periodica 67 (1978), s. 593-606; T.E. M o l l o y, *Acta Congressus commemorativi primi Centenarii Facultatis I.C.*, *Dialogus*, Periodica 67 (1978), s. 629-630; Tenże, *The document of the National Conference of catholic bishops of the United States on due process in the light of American and Canon Law*, Roma 1980; M.J. R e i n h a r d t, *Acta Congressus commemorativi primi Centenarii Facultatis I.C.*, *Dialogus*, Periodica 67 (1978), s. 628; L. O r s y, *The meaning of Due Process*, w: AA.VV., *Investigationes theologico-canonicae*, Roma 1978, s. 347-356; V. V o n d e n b e r g e r, *Effective Due Process is Possible in the Church*, *Studia Canonica* 30 (1996), s. 163-176.

²⁷ Por. Z. G r o c h o l e w s k i, *Treinta años...*, dz. cyt., s. 278; Tenże, *I tribunali regionali...*, dz. cyt., s. 140-142; M.R. Q u i n l a n, *De schemate commissionum administratarum in Britannia et de sic dicto «ombudsman» a Nova Zelanda proposito*, Periodica 67 (1978), s. 607-625.

²⁸ Por. Z. G r o c h o l e w s k i, *Treinta años...*, dz. cyt., s. 278; Tenże, *I tribunali regionali...*, dz. cyt., s. 142-143; K.D. M c K o n e, *Ecclesiasticus «ombudsman» tanquam conciliator*, Periodica 67 (1978), s. 737-739; M.R. Q u i n l a n, *De schemate commissionum...*, dz. cyt., s. 607-625.

²⁹ Por. Z. G r o c h o l e w s k i, *Treinta años...*, dz. cyt., s. 278; Tenże, *I tribunali regionali...*, dz. cyt., s. 143-145; I. G o r d o n, *De tribunalibus administrativis*, Periodica 57 (1968), s. 647-649; F. R o m i t a, *Relazioni del V Congresso Canonistico-Pastorale (Sorrento 24-28 settembre 1973)*, *Osservazioni*, Monitor Ecclesiasticus 98 (1973), s. 571-572; V. R o v e r a, *Episcopi «sacrum ius et coram domino officium iudicium*

stały przygotowane wskazówki do opracowania dokumentu „*Ordnung für die Pastoralen Schiedsgerichte in der Erzdiözese Wien*”³⁰ promulgowanego 1 sierpnia 1974 r. 6) Biskup diecezji Graz-Seckau (Austria) dekretem z dnia 10 lipca 1974 r. ustanowił „*Die Diözesane Schlichtungs – und Schiedsstelle*”³¹. 7) Dekretem biskupa Linz (Austria) z dnia 15 października 1974 r. wszedł w życie „*Statut für die Schlichtungs- und Schiedsstelle der Diözese Linz*”³². 8) Na wniosek biskupów Bawarii (Niemcy) opracowano normy postępowania sporno-administracyjnego „*Kirchliche Verwaltungsprozessordnung der Kirchenprovinzen in Bayern*”³³. 9) Synod Republiki Federalnej Niemiec, 19 listopada 1975 r., przyjął normy „*Ordnung für Schiedsstellen und Verwaltungsgerichte*

---

faciendi»: *de opportunitate instituendi consilium dioecesanum iustitiae*, *Periodica* 60 (1971), s. 573-590; O. de S i m o n e, *Il Consiglio Diocesano di Giustizia e il Capitolo Cattedrale: funzioni rispettive nell'Amministrazione della Giustizia Ecclesiastica*, *Monitor Ecclesiasticus* 98 (1973), s. 569-571.

³⁰ Por. F. K ö n i g, *Erlaß des Erzbischofs von Wien vom 1. August 1972: Ordnung für die Pastoralen Schiedsgerichte in der Erzdiözese Wien*, *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 142 (1973), s. 499-508; Z. G r o c h o l e w s k i, *Treinta años...*, dz. cyt., s. 278; Tenze, *I tribunali regional...*, dz. cyt., s. 145-147; K. T. G e r i n g e r, *Die sogenannten Schiedsgerichte in der Erzdiözese Wien*, *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 142 (1973), s. 436-454; H. K r ä t z l, *Pastorale Gremien in der Erzdiözese Wien*, w: AA.VV., *Investigationes theologico-canonicæ*, Roma 1978, s. 233-252; Tenze, *Pastorale Schiedsgerichte in der Erzdiözese Wien*, w: *Theologisch-Praktische Quartalschrift* 122 (1974), s. 244-255.

³¹ Por. J. W e b e r, *Dekret des Bischofs von Graz-Seckau vom 1. Juli 1974 zur Errichtung einer diözesanen Schlichtungs- und Schiedsstelle*, *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 143 (1974), s. 490-494; Z. G r o c h o l e w s k i, *Treinta años...*, dz. cyt., s. 278; Tenze, *I tribunali regional...*, dz. cyt., s. 147-148; K. L ü d i c k e, *Auf dem Wege zu einer kirchlichen Verwaltungsgerichtsbarkeit*, *Theologisch-Praktische Quartalschrift* 126 (1978), s. 352.

³² Por. F. Z a u n e r, *Dekret des Bischofs von Linz vom 1. November 1974 zur Errichtung der Schlichtungsstelle für das Bistum Linz*, *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 143 (1974), s. 494-498; H. S t r a u b, *De quodam tribunali administrativo in Germania erigendo*, *Periodica* 60 (1971), s. 591-641; Z. G r o c h o l e w s k i, *Treinta años...*, dz. cyt., s. 278; Tenze, *I tribunali regional...*, dz. cyt., s. 148-149.

³³ Por. Z. G r o c h o l e w s k i, *Treinta años...*, dz. cyt., s. 278; Tenze, *I tribunali regional...*, dz. cyt., s. 149-151; H. S t r a u b, *De quodam tribunali...*, dz. cyt., s. 591-597; H. K r ä t z l, *Pastorale Schiedsgerichte...*, dz. cyt., s. 245-246; P. W i r t h, *Gerichtlicher Schutz gegenüber der Kirchlichen Verwaltung*, *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 140 (1971), s. 29-73.

*der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland: Kirchliche Verwaltungsge-rechtsordnung*³⁴.

Według opinii kard. Grocholewskiego wymienione wyżej inicjatywy po wejściu w życie, z racji na sporadyczne rekursy, miały małe zastosowanie³⁵. Praktyka pokazała, że w temacie sprawiedliwości administracyjnej prawa wiernych są właściwie respektowane i nie ma rażących nadużyć ze strony przełożonych posiadających władzę administracyjną.

Zakończenie

Ostateczne motywy jakimi kierował się Jan Paweł II wyłączając kan. 1737-1740 *Schema CIC 1982* z promulgowanego KPK nie są znane. Podjęty temat lokalnych trybunałów administracyjnych, praca zrealizowana przez komisję rewizyjną, inicjatywy niektórych Kościołów partykularnych, pozwalają lepiej poznać i ocenić kwestię trybunałów administracyjnych oraz mogą służyć w pracach nad przyszłą legislacją kanoniczną.

Konieczna jest również odpowiedź na pytanie czy promulgowany KPK zawiera mechanizmy, które we właściwy sposób gwarantują obronę praw osobowych, a w przypadku ich naruszenia czy są wystarczające instrumenty pozwalające ich odzyskanie? Analizując normy Kodeksowe odpowiedź jest pozytywna. Prawa wiernych są dostatecznie zagwarantowane, a w wypadku ich naruszenia, ten kto uznaje się za pokrzywdzonego, może szukać rozwiązania na drodze polubownej, składać rekurs sądowo-administracyjny lub hierarchiczny. W ten sposób zostaje zachowana zasada unikania sporów pomiędzy wiernymi, równocześnie zostaje zagwarantowana sprawiedliwość w wykonywaniu władzy administracyjnej i pozostają zabezpieczone prawa wiernych.

---

³⁴ Por. Z. G r o c h o l e w s k i, *Treinta años...*, dz. cyt., s. 278; Tenze, *I tribunali regional...*, dz. cyt., s. 151-154; F. R o m i t a, *Relazioni del V Congresso...*, dz. cyt., s. 568-569; K. L ü d i c k e, *Von Nutzen für die Kirche? Chancen einer kirchlichen Verwaltungsgerichtsbarkeit*, en Herder-Korrespondenz 28 (1974), s. 304-309; P. W e s e m a n n, *De iure processuali administrativo et iudiciario in reconciliatione fovenda*, Monitor Ecclesiasticus 100 (1975), s. 333-367; K. L ü d i c k e, P. W e s e m a n n, *De organis iustitiae administrativae in dioecibus Reipublicae Foederalis Germaniae statutis*, Periodica 67 (1978), s. 731-736.

³⁵ Por. Z. G r o c h o l e w s k i, *Treinta años...*, dz. cyt., s. 278.

La constitución de los tribunales administrativos en el Schema del Código de Derecho Canónico del año 1982

Una de las ideas que surgió durante la reforma del Código de Derecho Canónico fue la de crear los tribunales administrativos locales por las Conferencias Episcopales. La idea fue presente a lo largo de la labor de la codificación. Finalmente, por la decisión del Romano Pontífice, las normas referentes a dichos tribunales no han sido promulgadas. El objeto de ésta publicación es presentar las normas que regulaban la constitución de los tribunales administrativos locales y su historia en el último etapa de la reforma del Código. También se ha presentado los proyectos en diversas Iglesias locales en el tema de la recta administración de la justicia que acompañaban a la codificación de CIC.